

23-F-22

5. 1812.

II. cgl. 2.

PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ

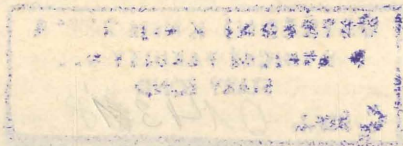

(CONDAMNATION CONDITIONELLE).

PODÁVÁ

Dr. ALOIS ZUCKER,

C. K. Ř. PROF. TRESTNÍHO PRÁVA NA VYS. UČENÍ PRAŽSKÉM.

V PRAZE.

BURSÍK A KOHOUT, C. K. ČESKÉ UNIVERSITNÍ KNIHKUPECTVÍ.

1891.

Podmíněné odsouzení.

Neznáme v době novější instituce právní, o níž by se bylo tak zevrubně pojednávalo, jako o instituci t. zv. podmíněného odsouzení. Jakmile vznikla, počala ovládati diskusí právníckou v samostatných úvahách,*) v jednání společenstev a spolků**) a nyní dokonce již i v zákonodárných sborech.***)

Chtíce získati přehled o zákonodárném rozvoji instituce, budeme vycházeti z líčení Aschrottova †) o trestech a trestnictví v Severní Americe.

*) *Ad. Prins* Criminalité et Répression str. 109. *Téhož* La loi sur la libération conditionnelle et les condamnations conditionnelles str. 16. *Liszt* Kriminalpolitische Aufgaben v »Zeitschr. für die ges. Strafrechtswissenschaft« IX. sv. str. 755 a násl. *Aschrott* Ersatz kurzzeitiger Freiheitsstrafen str. 41. *Appellius* Die bedingte Verurtheilung. *Wach* Die Reform der Freiheitsstrafe str. 21—37. *Kirchenheim* Bedingte Bestrafung v »Gerichtssaal« sv. XLIII. str. 51—71. *Loebell* Die bedingte Verurtheilung. *Lepař* O trestním odsouzení s podmínkou v »Hlase Národa« ze 6. a 7. září 1889. *Brunner* v »Allg. öst. Ger.-Ztg.« 1889 č. 1—3. *Schütze* v témž časopise 1890. č. 2 a 3. *Finger* v témž časopise 1890 č. 24 a jiní.

**) *Mittheilungen* der internat. krim. Vereinigung r. 1889 č. 1. Dobrá zdání Prins-ova a Lammasch-ova. *Mittheilungen* der ersten Landesversammlung der Gruppe »Deutsches Reich«. Dobrá zdání praesidentů vrchních soudů pražských a vrchních státních zástupců, otištěná v Lisztově Zeitschrift X. sv. *Resoluce* vězenského kongressu petrohradského z r. 1890 I. sekce 4. otázka.

***) *Bérenger-ův* návrh, podaný ve franc. senátě v r. 1884. *Michaux* loi du pardon, návrh podaný ve franc. senátě v r. 1885. *Osnova* trestního zákona franc. VI. kap. *Zákon belgický* ze dne 31. května 1888. *Osnova zákona trestního rakouského*. Zpráva výboru z r. 1890 § 25 a čl. XLII. zák. uvoz.

†) *Aschrott*: Aus dem Strafen- und Gefängniswesen Nordamerikas. Hamburg, 1889 str. 39 a násl.

Týž praví:

„Při přelíčeních soudních v Bostoně zajímalo mne zvláště jednání s mladistvými obžalovanými, které jest zcela zvláštního druhu. Ve státě Massachusetts ustanovili v r. 1869 zvláštního úředníka (State agent), jemuž jest uloženo starati se o to, aby s mladistvými osobami, trestného činu se dopustivšími, příslušným způsobem jednáno bylo.

State agent tento jest úředně uvědomován o každém trestním řízení, zahájeném proti osobám, které sedmnáctého roku nedosáhly. Jeho pak povinností jest, zevrubně se doptati poměrů, v jakých obžalovaný žije, i bližších okolnosti, které vedly k trestnému činu, aby mohl v případě odsouzení navrhnouti soudci takové jednání, jaké se vzhledem k speciálnímu stavu věci vůči obžalovanému zdá býti nejvhodnějším.

Všeobecná tendence návrhů, které tento úředník soudu činiti má, směřuje k tomu, zachrániti, pokud možno, mladistvého obviněného před trestem na svobodě.

Jde-li o zvláště lehký případ, doporučuje se pouhá důtka, je-li případ z těžkých, úředník činí návrh na odevzdání do polepšovny. Ve velkém pak počtu případů, kteréž se nemohou označiti ani jako lehké, ani jako zvláště těžké, zní návrh, aby se mladistvý provinilec na určitou dobu „postavil na zkoušku“ (on probation).

Takovým výrokem State agent nabývá pro dotyčnou dobu práva dozoru nad mladistvým provinilcem. Shledá-li, že týž v rodině není účasten patřičného dozoru a vychování, domáhá se toho, aby byl provinilec odevzdán do vychovatelny pro zpuštělé dítky. Ukáže-li se, že mladistvý provinilec přese všechn dozor opět se dostává na špatné cesty, State agent předvede jej soudnímu dvoru znova, aby nyní vyvolal výrok, že dotyčná osoba odevzdati se má do polepšovny.

Soustava tuto popsaná se výtečně osvědčila. Výsledky zásady „postavení na zkoušku“ při mladistvých provinilcích vedly pak k otázce, nemohlo-li by se zásady této užiti též při provinilcích dorostlých, myšlenka, která došla státního uznání zákonem z r. 1878.

V tomto zákoně se ustanovuje:

Budíž s počátku na zkoušku jen pro město Boston ustanoven zvláštní placený úředník jako „Probation officer“. Týž jest povinen, informovati se o všech osobách, před kriminálními soudními dvory v Bostonu pro přečin žalovaných, a takto zjistiti, u kterých obžalovaných se za to míti může, že se i bez zvláštního trestu polepší. Dále budíž on přítomen ústnímu líčení pře s oněmi osobami, u kterých se mu nezdá býti potřebno a záhodno, aby potrestány byly, a povinen, udáváje výsledky své informace, obsahující zejména také otázku, byl-li obžalovaný již někdy trestán, návrh činiti, aby dotyčné osoby ponechány byly za příčinou zkoušky („on probation“) na svobodě.

Aschrott líčí pak toto řízení o zkoušce, jež podstatně souhlasí s líčeným již řízením proti nezletilcům, a končí pojednání o tomto předmětu těmito poznámkami:

V letech 1879—1883 ponechány v Bostoně celkem 2803 osoby „na zkoušku“ na svobodě; z těch 223, poněvadž v určité lhůtě zkoušku neobstály, předvedeny opět soudu, aby stanovil jim trest, 44 uprchly a nemohly býti více přistiženy.

Jsou to pak tyto přečiny, pro které hlavně provinilci ponechání jsou na zkoušku na svobodě: toulání se prostituovaných, menší krádeže, rušení domácího míru a poškození na těle.

Ve státě Massachusetts jsou všeobecně přesvědčeni, že se „probation system“ osvědčil, pročež soustavu tu zákonem z roku 1880 rozšířili na celý stát, ustanovující, že každé město aneb obec oprávněny býti mají, jmenovati podobného úředníka (probation officer) s právy, vyslovenými v zákoně z r. 1878, aneb naříditi policejnímu úředníku kromě úřadu, aby místo takové zastával.

Dobré výsledky líčené touto instituce pohnuly, jak Liszt za to má,* v r. 1881 Howard Association v Anglii, aby obrátila pozornost zákonodárných sborů na ono řízení.

Mr. Vincent Howard, bývalý přednosta kriminální policie v Londýně, předložil osnovu zákona, kteráž přijata v r. 1887 jako „The Probation of first Offenders Act“ (zákon ze dne 8. srpna 1887). Zákon ten ustanovuje:

Uznává-li se osoba dosud ještě netrestaná vinnou porušení zákona, pro které nehrozí trest vyšší dvouletého vězení, může

*) Liszt: Kriminalpolitische Aufgaben v jeho časopise sv. IX. str. 763.

soudní dvůr, uznává-li vzhledem k mládí, povaze a k minulosti pachatelově i vzhledem k nepatrnosti porušení zákona aneb vzhledem k polehčujícím okolnostem jistého druhu za přiměřené, propustiti pachatele na zkoušku jeho dalšího dobrého chování a *upuštění od okamžitého stanovení trestu* s tou podmínkou, že, vcházeje v závazek, ať již s rukojmím či bez něho, během doby, která by se určila, vrátí se na požádání před soud za příčinou stanovení trestu, do té chvíle mír zachová a žádného trestného činu se nedopustí.

Rozdíl mezi probační soustavou anglickou a americkou jest tento: Dle zákona anglického nesměla osoba, které se má trest prozatímně prominouti, před tím býti trestána, kdežto pro americkou „probation“ není zachovalost podmínkou. Rovněž nesmí dle zákona anglického hrozící maximum trestu obnášeti více než-li dvě leta vězení, má-li býti odsouzený účasten dobrodini prominutí trestu.

I tato podmínka schází při americké probaci. Avšak přece dlužno považovati americkou soustavu za daleko přísnější a působivější, ježto, jak jsme seznali, jmenován jest zvláštní úředník (Probation officer), pod jehož dozorem usvědčený provinilec po celou dobu odkladu trestu se nalézá. Tento probation officer jest povinen, hlídati svého chráněnce, za jehož chování se soudu jaksi zaručuje, neustále, a myslí-li, že týž se dostává na scestí, jest oprávněn zatknouti jej a dáti ho předvést soudu k potrestání.

Na pevnině evropské setkáváme se především r. 1884. s návrhem podaným ve francouzském senátě Bérangerem na vydání zákona, v němž jsou tato ustanovení:

V případech odsouzení k vězení mohou soudové, ač-li jsou na snadě okolnosti zmírňující, nebyl-li obviněný odsouzen a podává-li chování jeho dosavadní, stav a známky lítosti dostatečné záruky, po vynesení rozsudku odsuzujícího ustanoviti, a to odůvodňující výrok svůj, že má výkon trestu býti potud zastaven, pokud odsouzený nezavdá nových příčin k steskům. Kdyby ve lhůtě 5leté obviněný byl na novo odsouzen, vykoná se i trest prvý a nemůže býti spojen s trestem teprve později ustanoveným. Výkon trestu zahájen dnem zatčení.

Jak vidíme, zmocňují se tuto policejní soudy, pakliže odsouzený jest zachovalý, jistým polehčujícím okolnostem se těší,

lítost na jevo dává atd., aby výkon vynesení rozsudku až do té doby pěti let se odkládal, neposkytuje-li odsouzený nových příčin k žalobě. *Uplynula-li doba v rozsudku určená, aniž by byla dotyčná osoba znova odsouzena, promine se trest v rozsudku určený úplna.*

Rozdíl vůči analogickým ustanovením práva anglického i amerického vystupuje zvláště v tom, že v anglickém a americkém právu se nevynáší *trestní* rozsudek, nýbrž že se vyměřuje trest teprve při předvolání obžalovaného, na zkoušku postaveného, kdežto dle návrhu Bérangerova *zastavuje se výkon již přísouzeného trestu*. Dále se v osnově francouzské od rukojemství úplně upouští.

Ještě dva pokusy se ve Francii učinily, aby se instituce „sursis à l'exécution de la peine“ (zastavení výkonu trestu) přivedla k zákonité platnosti. R. 1885 navrhoval Michaux v senátě vydání t. zv. „loi du pardon“, jehož §. 2. obsahuje ustanovení o zastavení výkonu trestu ve smyslu návrhu Bérangerova, a r. 1886 podali podobný návrh v druhé komoře Reybert a soudruzi, ačkoli ustanovení těmito navržená jinak zní. Praví se totiž: Soudy mohou ustanoviti, že trest přísouzený nemá býti vykonán, a mohou nařídit, že odsouzení mají býti propuštěni prozatímně na svobodu.

Všecky tyto návrhy zůstaly sice dosud bez výsledku, ale instituce zastavení výkonu trestu přijata byla do osnovy nového francouzského zákona trestního, kteráž se tou dobou v parlamentě projednává.

V platnost byla uvedena instituce podmíněného odsouzení posud pouze v Belgii.

Dne 23. března 1888 předložil ministr Le Jeune sněmovně poslancův pod titulem „Etablissement de la libération conditionnelle et des condamnations conditionnelles dans le système pénal“ osnovu zákona, který má za účel uzákonění instituce t. zv. propuštění na dovolenou a odsouzení podmíněného.

O poslednějším jedná čl. 9. a to způsobem shora ohledně osnovy Bérangerovy vytknutým. Ministr odůvodňuje osnovu takto:

„Jsou mnozí, pro které jest již řízení samo o sobě trestem, rozsudek trestní proti nim vydaný naplňuje je žalem a myšlenka na nedostatek rodině způsobený strhla by je k zoufání; výkon

trestu sebe menšího přesahoval by v takovém případě spravedlivou míru odplaty:

„Avšak v případech těchto nenapravuje uvěznění, nýbrž připravuje obnovení činů trestních.“

Na jiném místě opět pravil k odůvodnění osnovy tato slova, vylíčující nám dokonale trest instituce: „Od prvního okamžiku, kdy přesídlil jsem do paláce spravedlnosti, nahromadily se tu hory žádostí za milost, když pak počítal jsem akta ta, denně objevovaly se před duševním zrakem mým skupiny srdce rozrývající: dítky nevinné, jimž milovaného otce do žaláře odvedli a kterým jméno otcovo stává se teď pramenem potupy a bíd; opuštěný krb domácí; rodina zbavená živitele, v šanc vydaná hladu, nouzi a hanbě; zoufalá choť, rukama lomící nad bezbranností svou, smáčejíci slzami chorobné nemluvně.“

A vinník sám, kterého soudce dle neuprosného znění zákona musil odsouditi — co mnohdy provinil? Sveden jsa svírajícím se žaludkem, ohlušen pláčem a nářkem o chleb prosících dětí, nutkán vzchájející se chorobou manželky, v bídě své vztáhl ruku po cizím majetku, po chlebě, po šátku vyvěšeném, zapřel přijatý frank, prodal neb zastavil továrníkem mu svěřený, mnohdy nepatrný materiál

Když pak za těmito tisíci, kterým nevyrazil ještě všecek cit pro čest a rodinu, zavřely se veřejně vězení, čeho docílili jste, pánové?

Krátké tresty proti svobodě působí v poměru obráceném k trestuhodnosti; mravně dosud zachovalého trestnice pokoří a zachvátí nákazou, obětující jej recidivě.

Námítku proti zákonu v debatě, dne 9., 11., 15. a 16. května 1888 v sněmovně poslancův svedené, učinil hlavně bývalý ministr spravedlnosti Bara, řka: „Obávám se, že instituce ta zámožnému jenom sloužiti bude. Obhájce placený snažiti se bude, aby docílil aspoň, by klient jeho odsouzen byl s podmínkou, kdežto při případech jiných nebude lze soudci pro hojný jejich počet vždy řádně přihlížeti k jednotlivci a jeho povaze; nebudou tedy soudcové moci dostáti úloze na ně skládané.“

„Slavnostně ohrazuji se,“ odvětil ministr práv, „proti domněnce, jako bych usiloval o to, aby se dvojím loktem měřilo boháči a chudému. Právě opak toho docíliti se má zákonem. Bez-

práví v trestech peněžitých spočívající tímto zákonem se mírní. Rozsudek na trest peněžitý znějící boháč ne valně zdrcen přijímá; zaplatí a tím věc odbyta pro něho; vyneseno-li však rozsudek proti nemajetnému, který platiti nemůže, kyne mu vězení a tím dle právních názorů lidu propadá hanbě a nezřídka demoralisaci. Ode dneška umožní se chudáku, aby, roven jsa před soudem boháči, maje stejnou s ním vinu, však i stejnou mravní zachovalost, opustil siň soudní jako on svoboděn, odsouzen, ale s výhradou . . .“

Dne 16. května 1888 byl zákon při hlasování dle jmen 63 hlasy proti 19 přijat. Belgický senát přijal na to zákon 22. května *jednohlasně*, načež následovala publikace zákona dnem 31. května 1888.

O instituci podmíněného odsouzení bylo také již v Rakousku parlamentárně jednáno.

Dne 29. května 1889 podal ministr spravedlnosti hr. Schönborn výboru rakouské poslanecké sněmovny, radícímu se o osnově nového trestního zákona, návrh*), kterak by bylo doplniti osnovu ustanoveními, týkajícími se t. zv. podmíněného odsouzení.

Dotyčná ustanovení zněla:

Soud může rozhodnouti, aby vykonání trestu vazby, jenž by nepřekročil dobu šesti měsíců, odloženo bylo s výsledkem takovým, že dlužno považovati trest za odbytý, pakliže odsouzený ve lhůtě soudem ustanovené a dobu tří roků nepřestupující nedopustil se na novo ani zločinu, ani přečinu. Rozhodnutí takové pak lze toliko u osob vysloviti, které dosud nebyly odsouzeny ani pro zločin ani pro přečin, o nichž lze důvodně očekávati, že se polepší, a jejichž příslušnost domovská jest zjištěna.

Ustanovení to neplatí o takých trestech na svobodě, které pro nedobytnost pokut peněžitých místo těchto nastupují. Po uplynutí lhůty v rozhodnutí udané vysloví soud, ač-li se odsouzený nového skutku trestního nedopustil, že trest původně ustanovený pomínul. Trestů vedlejších a právních následků s odsouzením vůbec spojených netýká se rozhodnutí o odložení výkonu trestu nijakž.

*) *Liszt* a *Aschrott* omylem udávají, že podána byla poslanecké sněmovně zvláštní osnova zákona týkající se podmíněného odsouzení.

Pokud se týče processuálního provedení nové instituce, navrhuje vláda, aby se přijala do uváděcího zákona tato ustanovení:

Rozhodnutí o odložení výkonu trestu dlužno vynésti zároveň s prohlášením rozsudku. Rozhodnutí pak přísluší soudu první stolice a, pakliže užito právních prostředků proti výroku ohledně viny či trestu, onomu soudu, kterému jest rozhodnouti o trestu. Státnímu zástupitelství přísluší právo, stěžovati si z rozhodnutí o odkladu trestu i z rozhodnutí o pomnutí trestu.

Odsouzený pak má právo stížnosti proti takovému rozhodnutí soudu první stolice, kterým vysloveno jest, že se má trest vykonati přes to, že původně vyřknut byl odklad trestu.

Stížnost, kterou dlužno ohlásiti do tří dnů po oznámení výroku, podána buďž proti rozhodnutí soudních dvorů první stolice k vrchnímu zemskému soudu a proti rozhodnutí soudů okresních k soudnímu dvoru první stolice.

Parlamentární výbor navrhoval po živém rokování tato ustanovení ve věci podmíněného odsouzení, která se i ve zprávě k sněmovně odporučují.*)

§ 25. trestního zákona zní takto:

„Soud může v případech zvláštních ohledů hodných rozhodnouti o odkladu výkonu trestu přirknutéko, dobu šesti měsíců nepřesahujícího, s tím výsledkem, že bude trest považován jakoby odbytý, pakliže odsouzenec ve lhůtě soudem ustanovené, která, počítajíc od právoplatnosti rozsudku, určena jest alespoň na jeden rok, avšak nepřesahuje dobu tří roků, nedopustí se ani zločinu, ani přečinu.“

Toto ustanovení však jest nepřipustné u osob, jejichž bydliště není zjištěno, které již odsouzeny byly pro zločin, jakož i takových osob, proti nimž bylo uznáno na obmezení práv státních občanů, na možnost, býti postaveny pod dohled policejní či dány býti do nucené pracovny (polepšovny), na zákaz (§ 39.), vykonávati povolání úmyslně zneužívané (§ 36., odst. 1.).

Ustanovení tato nevztahují se na vazbu, která nastupuje dle § 48. odst. 2. na místo káznice aneb v pádu nedobytnosti pokut peněžitých.

*) *Liszt Z.* 10, str. 82 i *Aschrott Ersatz kurzzeitiger Freiheitsstrafen* str. 30 nepodalí ustanovení ta v tom znění, na kterém se sjednotil výbor při závěrečné redakci zprávy.

Nezávislým pak jest na vyroku o odkladu trestu: vymáhání přirčených nároků z náhrady i pokut peněžitých, jakož i vykonání trestů vedlejších.

Pro uváděcí zákon. Čl. XLII.

Rozhodnutí o odkladu výkonu trestu dlužno dle § 25. tr. z. při prohlášení rozsudku vynésti. Rozhodnutí o odkladu výkonu trestu přísluší soudu první stolice. Bylo-li proti rozsudku okresního soudu užito právního prostředku a je-li o tom zavedeno odvolací řízení, přísluší takové rozhodnutí soudnímu dvoru první stolice.

V jiných případech, bylo-li o užitém právním prostředku rozhodnuto, ponechává se soudu první stolice rozhodnutí o odkladu trestu.

Žalobci přísluší právo stížnosti proti tomuto rozhodnutí. O takové stížnosti, již dlužno během tří dnů po oznámení rozhodnutí první stolice podati, rozhoduje, pakli se jedná o rozsudek okresního soudu, soudní dvůr první stolice, jinak vrchní zemský soud.

Soud jest povinen po uplynutí lhůty v rozhodnutí udané prohlásiti, že trest na svobodě pomínul.

Bylo-li soudem první stolice prohlášeno, že trest jest pomínul, má proti tomu státní zástupitelství právo stížnosti; proti rozhodnutí, že se má trest vykonati, ačkoliv byl vyřčen odklad tohoto výkonu, může podati stížnost odsouzenec. Stížnost podána buď během tří dnů po oznámeném rozhodnutí a sice proti rozhodnutí první stolice k vrchnímu zemskému soudu a proti rozhodnutí soudů okresních k soudům první stolice.

Výborem odporučené změny na navržených ustanoveních týkají se otázky, která by mělo podmíněné odsouzení processuálně provésti, kterouž otázkou ještě zevrubně pojednáme.

Toliko některé věci zdají se býti materiálně měněny. Původní osnova zněla zcela všeobecně pro všechny případy, v nichž přirčený trest na svobodě dobu šesti měsíců nepřesahuje; výbor pak obmezil užívání těchto ustanovení „na případy zvláštních ohledů hodné“, o kteréž odchylce taktéž ještě pojednáme. Dle návrhů vlády podmíněno užívání podmíněného rozsudku dosavadní zachovalostí, polepšitelností a zjištěnou příslušností. Osnova výborem navržená spokojuje se sice zjištěním bydliště, za to však vylučuje výslovně řadu případů z užívání odkladu trestu. Rovněž vylučuje

osnova výborem odporučená odklad při takovém druhu vazby, která trestajíc pokus, zastupuje zákonitý trest káznice.

Takový jest stav t. zv. podmíněného odsouzení dle osnov zákonů, o nichž v Rakousku právě se radíme, i běží nyní o otázku, máme-li k podmíněnému odsouzení vůbec a zvláště ve tvaru, jakého nabýti má v Rakousku, přisvědčiti.

Liszt žaloval na to, že myšlenka instituce podmíněného odsouzení bez boje vítězí, nazýváje vítězství to téměř příšerným, i přál si, aby se také protivníci této novoty k slovu přihlásili. *) Nuže, žaloba ta nemá více oprávněnosti; neboť od té chvíle, co se Liszt v jakési pyšce vítězové takto byl prohlásil, vzrostla „jeho“ podmíněnému odsouzení řada protivníků, majících ovšem nároky na to, aby byli respektováni a vážně vyvracováni.

Počítáme k těmto protivníkům přede všemi jinými Wacha. **) Tento neuznává skvělé výsledky, docílené v Bostonu při provádění probační soustavy pro podmíněné odsouzení, ježto prý se soustava americká a belgická, která byla vzorem naším, od sebe úplně liší.

Avšak tomu skutečně tak není; přiznáváme sice modifikace, kterých soustava především v Anglii a Belgii nabyla, avšak základní myšlenka při všech těchto institucích přece jest ta, že trest pro spáchaný zlý skutek nevykoná se, pak-li se vinník po určitou dobu dobře chová; a tu se vyskytly v Bostonu výsledky, jež i Wach jako „skvělé“ vyznačiti musil.

Dozor zvláštní úředníků v americkém probačním řízení není zajisté bez vlivu na dobré chování vinníka zkoušeného, leč hlavní váhu přece jen dlužno připsati podmíněnému odkladu trestu, i nelze popřít, že, osvědčilo-li se řízení v Americe a Anglii, okolnost ta jest dobrým znamením pro naši instituci podmíněného odsouzení.

Ostatně docházejí příznivé zprávy o výsledcích i z Belgie. Ohlásil nám laskavým soukromým dopisem prof. Prins, dohlížitel vězení belgických, že za 19 měsíců trvání zákona ze dne 31. května 1888 v 13.195 případech uznáno bylo na odsouzení s podmínkou a z těchto 13.195 odsouzených jen as 200 nedodrželo podmínku, za kterou trest jim měl býti úplně prominut. *Pokládáme výsledek*

*) Deutsches Wochenblatt, 1890 Nr. 12

**) Wach: Die Reform der Freiheitsstrafe.

Co Wach namítá proti způsobu, jakým t. zv. podmíněné odsouzení odporučeno bylo, jest správné. Pouhým poukazováním na škodlivost a nebezpečlivost krátkodobého trestání vazbou nedokazuje se nutnost zavedení instituce, ba v dalším průběhu našeho pojednání budeme spíše dokazovati, že poskytla suaha, nahraditi úplně krátkodobé tresty podmíněným odsouzením, protivníkům instituce této nejpůsobivější prostředky na porážení její, tak že se přívrženci nové zásady jaksí zarazili.

Nic jiného pak není, co Wach dále uvádí, nežli pochybnost o dobrém vlivu odkladu v *každém* případě, jakož i o dostačitelnosti způsobu provedení a nedůvěra ve schopnost soudcovu, naléztí ohledů hodné případy, v nichž by se měl odklad výkonu trestu poskytnouti.

Námítky tyto však — i kdyby jich, což popřítí dlužno, v dosahu vyhlášeném bylo — dokazovaly by pouze potřebu opravy dosud činěných návrhů, ale nijakž nesvědčí proti instituci samé. Ostatně, jak se zdá, nahlíží Wach okolnost tuto, neboť na konci jeho vývodů setkáváme se s domluvou, aby se se zavedením instituce učinil *pokus*, při čemž se nám odporučuje napodobení amerického dozoru policejního s opominutím veřejného trestního řízení, které by povolení odkladu předcházelo. Jak by se to státi mělo, Wach nevykládá; přehlíží, že právě dle americké instituce předchází veřejné řízení nálezu na zkoušení a že se zdá býti úplně nemožným, naříditi policejní dozor dříve, než by byl pachatel usvědčen ze skutku trestného.

Je-li tomu tak, že zatímné opominutí výkonu trestního rozsudku uráží právní smysl lidu — ač zajisté milost odporu v lidu nenachází — jak mohli bychom se dokonce spřáteliti s tím, že soudce všeobecně známý zlý skutek ani nezkoumá, ani neposuzuje, pakli se nedopustil pachatel ve lhůtě dané druhého trestního činu. Jakému nebezpečí a jakým překážkám podléhalo by soudnictví, kdyby se díti mělo stanovení viny a trestu teprve po drahném čase, snad dvě, tři léta po spáchaném skutku?

Nejtvrdší a nejrozhodnějším protivníkem nové instituce jest prof. v. *Kirchenheim* *), a podivuhodným způsobem jsou právě

*) *Jednání* něm. skupiny mezinárodního sjednocení krim. str. 30—40, str. 50. *Kirchenheim* Bedingte Bestrafung v časopise Gerichtssaal sv. XLIII., str. 51 a násled.

takový za skvělý, jeho důvody nejslabší, ba ony dokazují namnoze více pro instituci podmíněného odsouzení, nežli *proti* ní. Týž prohlašuje slavně, že stál dříve na stanovisku přívrženců instituce, ba že by byl přijal zpravodajství o této otázce před kongressem petrohradským, domnívaje se, že *podmíněnému odsouzení patří budoucnost, a naděje se, že se bude moci pro tuto opravu nadchnouti*. Přecházejí však k praktickému řešení otázky, shledal, že vynechání trestu připuštěno bude teprve v desátém aneb snad v patnáctém případě, a poznáním tím stal se ihned protivníkem instituce.“ Musíme se přiznati, že argumentace ta je přímo ohromující.

Plným právem poukazoval Bennecke ve shromáždění německého odboru mezinárodního spolčení k tomu, že, pokládáme-li supposici Kirchenheimovu za správnou, vyskytlo by se v německé říši ročně na 200.000 případů podmíněného odsouzení, což by přijetí instituce zajisté s dostatek ospravedlnilo.

Zdá se nám, že číslice Kirchenheimovy jsou příliš vysoké, přece však jsme s plným přesvědčením pro zavedení instituce, majíce za to, že by musilo velice sloužiti zájmům soudnictví, kdyby v tak značném počtu trestních případů nastupovati mohlo pouhé podmíněné odsouzení na místo povážlivé krátkodobé vazby.

Dále klade Kirchenheim hlavní váhu na právo milosti suveréno, které by nastoupiti mělo ve zvláštních případech a náhradu za instituci novou poskytlo. Za účelem tím měl by se odložit trest cestou milosti a teprve po vypršení lhůty na zkoušku dané mohla by nastoupiti úplná milost.

Tento prostředek dlužno dokonce zavrhnouti, neboť má všechny slabé stránky podmíněného odsouzení a nad to uvádí odsouzenec do rozhodně nepříznivé situace, která by se mu, když okolnosti polehčující převyšují, zajisté ušetřiti měla.

Čekati po prohlášení rozsudku rok neb dvě, či snad dokonce tři leta, a pak teprve býti vydánu *nejistotě*, zda-li byla zpráva o milosti skutečně podána, zda-li bude k ní u nejvyššího administrativního úřadu hleděno, aby přiveděna byla milost suverénova — toť znamenalo by zajisté v mnohém případě zcela bezúčelné přístřežení trestu, pro které bychom v *právu* marně důvody hledali.

Kirchenheim navrhuje novou instituci též z důvodu toho, že rozhodně zamítá nucené přičtení podmíněného odsouzení, kdežto od fakultativního přičtení očekává zneužívání, předpokládá porušování rovnosti, vytváření rozdílů třídivých a míní, že takto se stanoviska sociálního dlužno proti instituci brojiti.

Nuže, o námitkách těch, které, jak se zdá, chtějí vyhověti jistému proudu časovému, netřeba šířiti slov.

Připustili jsme beze všeho, aby soudce o otázce viny zcela samostatně rozhodoval, tím, že jsme pravidla o důkazech zrušili, i připouštíme též, aby ustanovoval tresty v rámci co nejšířším; toliko v otázce podmíněného trestu měli bychom se strachovati jeho strannickosti a obávati se, že by nedal širším vrstvám občanstva účastnu býti dobra nové instituce?

Myslíme naopak, že právě ohledy na nuzné poměry a nevinně trpící rodinu ve zvláštních případech soudce přimějí, aby zastavil vykonání rozsudku, dlužno tedy ony pochybnosti pokládati za zhola neodůvodněny, nemluvic ani o okolnosti, že trestní řád postaví soudce pod dostatečnou kontrolu státního zástupce i obhájce.

Pokud jsme projevy rakouských právníků přehlédnouti mohli, vyslovili se všichni až na jedinou výjimku*) pro zavedení podmíněného odsouzení.

Finger částečně za své přijal dotčené důvody Kirchenheimovy, částečně pak také uvedl nové, jichž vyvrácení se nám rovněž nezdá býti obtížným.

Tak míní, že se po zavedení podmíněného odsouzení rozšíří názor, že je dovoleno, jednou zákon přestoupiti; že prý právě první krok neposlušnosti vůči zákonu nutnou činí citelnou reakci, a že provedení nových ustanovení povede k zbytečnému obtěžování a k formalitám.

Avšak obava, že by se začalo počítati se zásadou „po prvé neplatí“, jest již proto bezpodstatná, poněvadž se lidé zajisté i po zavedení instituce s dostatek přesvědčí, že se již první delikt trestá a *neodpouští*.

Nesvádí-li občany naděje na milost ke skutkům zlým, neučiní toho zajisté ani ohled na instituci podmíněného odsouzení. Po-

*) *Finger Zur Frage des Strafsystems v »Allg. öst. Ger.-Ztg.« 1890 č. 24.*

hnutky k páchání trestných činů dlužno pravidelně hledati i nacházejí se zcela jinde, nežli v úvahách pachatelů o možných soudních následcích spáchaného trestného činu. Nový pak jest zajisté názor, že by měl soudce právě první chybu s obzvláštní přísností trestati; vůči tisíciletému vývoji, jakož i všeobecnému názoru lidu o pravém opaku svědčící jest tato námitka přímo originelní, a rovněž tak málo nemožno přehlédnouti přednosti instituce k vůli jakési malé práci a námaze v té míře, abychom se k vůli této práci a námaze úplně vzdali nové instituce.

I dobrozdání presidentů vrchních soudů pruských proti odsouzení s podmínkou směřující*) neposkytují důvodů nových, i pokládáme je jako svrchu uvedené za liché, avšak že byly činěny s takovou rozhodností, zavinila přílišná horlivost při odporučování nové instituce, kterouž vytýkati musíme zejména Prinsovi a Lisztovi. Spisovatelé tito radí k tomu, aby se podmíněným odsouzením krátkodobé tresty buď zcela aneb z větší části nahradily. Názor jejich jest však mylný, neboť musil by vyvolati živý odpor a pochybnosti přátel instituce, poněvadž jest ve skutečnosti vůbec nemožno, nahraditi trestný prostředek *takové důležitosti a takového rozsahu, jako krátkodobý trest*, odsouzením pouze podmíněným.

Zde nekonalo vášnivé nepřátelství proti krátkodobému trestu obhájců nové instituce platných služeb, poněvadž jest na bíledni, že jest nemožno zaměnití vazbu podmíněným odsouzením a poněvadž víra v praktické přednosti nové instituce by otřesena býti musila. Tím, že se význam podmíněného odsouzení, byť bona fide, přeceňuje a že se jí připisuje působnost, na niž nemůže činiti nároků, nezískají se pro ni nijakž přívrženci, poněvadž každý, kdo zkoumá otázku zavedení instituce s hlediska, zda-li tím se stává krátkodobý trest zbytečným, a dochází výsledku negativního, pochybnosti své ihned na celou instituci převádí a přednosti, které tato, *obmezuje-li se na případy zvláštních ohledů hodné*, beze vši pochyby má, buď úplně přehlídá aneb přece podceňuje.

Obmezení podmíněného odsouzení na případy zvláštního uznání hodné navrhl spisovatel těchto úvah ve výboru rakouské posla-

*) Otištěná v Lisztově časopisu »Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft 1890 sv. X.

necké sněmovny, a návrh jeho došel jednohlasného, jak myslíme, nikoli nezaslouženého souhlasu.

Takové obmezení vyvrací především výčitku, že by se zásada „jednou neplatí“, na kterou nepřátelé instituce tak rádi ukazují, k platnosti dostati mohla, neboť nebude zajisté nikdo moci bezpečně předpokládati, že pro něho, bude-li odsouzen, takový zvláštní ohled platiti bude.

Poznávati takové případy zvláštních ohledů hodné a užívati při nich podmíněného odsouzení, to s úplným klidem přenechati můžeme soudci. Rozmanitost trestního právního života ukazuje nám takové případy, v nichž jest užití podmíněného odsouzení přímo potřebou a kde si říci musíme, že se nedá ani trest sebe nepatrnější, ale ani prohlášení beztrestnosti v souhlas uvéstí s vytríbeným právním citem.*)

*) Tak přinesly vídeňské listy dne 13. července 1890, v době, kdy byly tyto úvahy psány, následující zprávu o hlavním pře líčení ve Vídni konaném: »Obraz bída. Před uzenářským krámem ve Schweglergasse v Rudolfsheimě stála před několika dny chudobně oděná žena s malým, ještě chudobněji oděným hochem, jenž pohlížel chtivými zraky na pochoutky ve výkladu nahromaděné, v pohled ten jsa takoiika pohroužen. Hošík, jda s matkou ulicí, byl se před oknem zastavil, ač jej žena za ruku vedla; mechanicky zastavila se i matka s hošíkem . . . Synáček, ukazuje na druh levného uzenářského zboží, zvolal polo tázavě: »Kéž bychom takovou uzeninu také jednou měli k večeři!« Matka přitáhla syna k sobě a odešla spěchem, jako by byla pronásledována . . . a hoře zaplakala. Den na to mohl jsi ji opět spatřiti, jak před tímž krámem stála, ale tentokráte bez hochá. Dlouho ubohá žena stála před oknem, dívajíc se do krámu, kde stále koupěchtiví docházeli a vycházeli. Již čtvrt hodinky na to dovedli ji na policejní komisařství. Bylať se, když byl krám naplněn zákazníky, pokusila odciziti uzeninu, při čemž však ji učen uzenářský, jenž ji byl delší chvíli pozoroval, přistihl, načž ji strážníku odevzdal. Výjev před výkladem a výjev z druhého dne vyličován byl dnes trestnímu soudci okresního soudu v Šestidomech, před nimž bylo oné matce, manželce pekařského chasníka Veronice W., ospravedlniti se z krádeže. Nešťastná žena udala s pláčem, že nepatrná uzenina nebyla určena toliko pro malého hochá, ale že sedm osob na ní podílu mítí mělo, šest dětí a muž, tehdy těžce nemocný v posteli. Soudce: Šest dětí máte? — Obžalovaná: Ano, a šest dětí žádá ode mne jídla; s počátku měli jsme denně kousek chleba, ale i chleb došel, a já nevěděla, čeho počítí. Ráda bych byla dále hlad trpěla, až by se byl muž pozdravil, ale když děti plakaly a chleba na mně žádaly, tu jsem vyběhla a . . . Obžalovaná dále nemluvila a dala se do křečovitého štkání; nebylo však také nijakž třeba, pokračovati v líčení, dalof se snadno doplniti. Skutková povaha krádeže byla zjevna a soudce nemohl než

Proti tomu, aby se podmíněné odsouzení takovým způsobem obmezovalo na případy zvláštních ohledů hodné, mohlo by se zdánlivě namítati, že pro také řídké případy nestojí snad ani za práci, utvořiti zvláštní a, jak připouštíme, dosti komplikovanou právní instituci.

Na tuto otázku můžeme směle odpověděti záporně, poněvadž i řídký případ má plný na to nárok, aby se jednalo o něm tak, jak třeba jest, aby vytríbený právní cit upokojen byl, a poněvadž se nemůžeme v konkrétním případě s tím upokojiti, že by nespravedlivost výkonu byt sebe nepatrnějšího trestu proto menší měla dosah, poněvadž se takové případy nevyskytují příliš často.

Povaha trestního práva jako veřejného práva κατ' ἐξοχήν jest právě zvláštní a ukazuje se v tom, že význam jednotlivého případu tento sám daleko převyšuje, že každý jednotlivý trestní případ má povahu všeobecnou, která se neobmezuje na dotýčnou osobu, nýbrž podnětem jest pro nový, často hluboko sáhající právní názor lidu.

Není nepatrného významu pro sílení právního života lidu, když i případy řídké s takovou spravedlností se setkávají, která může počítati na souhlas všech aneb alespoň většiny lidu, při čemž ovšem třeba mítí zření jen k oněm lidem, kteří takovou instituci co do povahy i významu pochopiti a oceniti dovedou. Po banálním úsudku nevědomých a surových hlučilův ovšem se ohlížeti nebudeme.

S tak zvaným podmíněným odsouzením utvořila sobě vysoce praktická mysl Anglosasů instituci, z níž nám, jak Wach vhodně podotýká, »svítí paprsek vřelé lásky lidské.« Zde spatřujeme chytrost a dobrotu sloučenou v souladný celek; taková instituce nesmí se přítomností odmítati chladnými kritickými úvahami, aniž by se učinil alespoň pokus, zkoušeti praktický její vliv.

Avšak ani pokus, a ten ani neobmezující na takové případy, v nichž se objevuje výkon trestu jako neoprávněná krutost, nechťi

užití co nejvíce mimořádného práva zmírňovacího; rozsudek tedy zněl toliko na čtyřadvacetihodinné vězení.« Pokládáme případ tento, z obyčejných příběhů posledních dob pojatý, za případ jaksi klinický, na který by se instituce nová co nejlépe hodila.

připustiti oni, kteří žádají, aby se porušení zákona s neuprosným důsledkem trestalo zlem, kteří se naprosto nemohou vžítí v myšlenku, že by měl býti soudce oprávněn, za splnění jistých podmínek zabezpečiti zrušení trestu.*) Vůči těmto protivníkům dlužno přivesti k platnosti důvod, který dosud při hájení nové instituce nebyl uváděn.

Kdo chce, aby i nepatrné porušení zákona odpykáno bylo od pachatele utrpením zla, nechť se upokojí; podávat k tomu trestní řízení dosti příležitosti, takže v případech, kde dle našeho návrhu dojde k podmíněnému odsouzení, nebude třeba výkonu přičleného trestu, aby se učinilo zadost myšlence odvety, zastrašení a polepšení.

Poukázali jsme na jiném místě k tomu**), jak podstatně se liší pře trestní od civilní, která v trestní při již domněnka, že se někdo vzepřel státní vůli v zákazu vyslovené, propůjčuje při povahu impetuosní a podezřelého *podrobuje* jakési moci repressivné, o jakéž v civilním procesu při úplné rovnosti stran řeči není.

Řekli jsme: Nikoli teprve přičlením trestu, ale již řízením, kterým se vina zjišťuje a stanoví, má se ukázati nicota vzpoury vůle jednotlivcovy proti vůli všeobecnosti a má se jeviti převaha státní moci nad jednotlivcem.

K názorům tehdy z povahy kriminálního procesu vyvozeným připojujeme tvrzení, že trestní řízení samo již jest učiněním zla, které jest pro pachatele odvetou za spáchaný skutek.

Stát, pronásleduje zlý skutek, trestá jej již; a to způsobem řízení, nesoucího odznaky trestu ve vazbě vyšetřovací, v prohlídce domovní a osobní, ano i ve výsledku.

Ve skutečnosti působívá na pachatele trestní řízení skoro více nežli sám trest; a myslí-li se, že se smí od trestu samého očekávati odpykání, varování aneb polepšení, tož děje se toto dostatečnou měrou již řízením a vyřknutím rozsudku, aniž by výkonu trestu třeba bylo.

Kdo, dostav se poprvé na scestí, vážně zamýšlí polepsiti se, nechce jen zabrániti odpykání nového trestu, nýbrž on nechce

*) *Kirchenheim* Bedingte Bestrafung G. S. XLIII. str. 60. *Binding* Normen zhé vydání str. 417 poznámka 4.

**) *Zucker* Civil- u. Kriminalprocess v Grünhut-ovu časopisu sv. XV.

se vůbec více setkati se soudy, on nechce míti se soudy »nic více co dělati.«

K tomuto psychologickému zjevu, jehož skutečnost nám dosvědčí každý praktik, musíme při otázce zavedení podmíněného odsouzení míti zření; plné jeho ocenění mohlo by počet oněch případů zvláštních ohledů hodných znamenitě rozšířiti, kdyby nebylo obavy, že by takovým rozšířením vážnost trestního řízení utrpěla. A hlavně o tuto vážnost běží, nikoliv o vykonání trestu. Výkonu trestu mohli bychom se často vzdáti, aniž bychom poškodili zájem trestního soudnictví; avšak vážnost řízení musíme zachovati, abychom s úsilím a výsledkem působiti mohli na pachatele i ony, kteří jsou k podobným zlým skutkům náchylni, a k vůli této vážnosti nesmíme popřáti podmíněnému odsouzení příliš volného pole, nýbrž naopak musíme počet případů zvláštních ohledů hodných omeziti na míru nejnútnejší.

Přecházejíce ke kritice ustanovení, navržených ve věcech nové instituce, běrme za základ úvahy své výše dotčenou osnovu, vyšlou z porad trestního výboru rakouské poslanecké sněmovny.

Především jde o pojmenování instituce. Jméno »podmíněné odsouzení«, které jest pouhým překladem francouzské »condamnation conditionelle«, naráží na odůvodněný odpor*), poněvadž ve skutečnosti není odsouzení nijakž podmíněno, nýbrž jest úplně definitivní. V samém právu anglickém i americkém vynáší se výrok, že dlužno považovati obžalovaného za »convicted«, t. j. za usvědčena.

Odvoláváním se na to, že se v belgickém zákoně praví »la condamnation sera considérée comme non avenue« a že se mluví v rakouské osnově o pomnutí (Erlöschen) trestu vazby, pakliže odsouzený v době, kdy se má osvědčiti, žádného nového zločinu nebo přečinu se nedopustil, nemůžeme zevšeobecněle označení instituce ospravedlniti, neboť pouze trest pomíjí, odsouzení samo však se ve skutečnosti odčiniti nedá. Také zákon belgický mluví o fikci poměru, jakoby odsouzení se nebylo stalo, »sera considérée comme non avenue.«

*) Liszt Kriminalpolit. Aufg. Z. str. 755. Kirchenheim v G. S. sv. XLIII. str. 67. Wach Die Reform str. 22 a 23 a j.

Avšak ani s označením »odklad výkonu trestu« nemůžeme se nijak spráteliti. Výraz tento praví toliko, že se výkon trestu odložil, a ukazuje na instituci, jakou již z našeho trestního zákonodárství i z trestní praxe známe*); tendence nových ustanovení však nesměruje k pouhému odkládání výkonu trestu, nýbrž k úplnému odpuštění trestu, pakliže odsouzený vyhoví jistým podmínkám; toto *odpuštění*, tato *sleva trestu* jest charakteristickým momentem nové instituce, onoť tvoří účel i cíl její. Trest se určuje, aby se nevykonal, a proto musí dojíti tento moment výrazu již ve jméně nové instituce. Protož máme za to, že smíme právem navrhovati označení »*podmíněné prominutí trestu*«.

Co pak se týká obsahu ustanovení samého, tož běží pak především o otázku, zdali se má podmíněné prominutí trestu omeziti toliko na trest na svobodě, či zda-li by také prominouti se mohla přírčená pokuta peněžítá, když se odsouzený dobře chová.

Nerozpakujeme se, vysloviti se rozhodně proto, jakkoli v odporu s dosavadními zákony a osnovami, jakož i s názory až dosud vyslovovanými.

Ti, kteří žádají při přírknutí podmíněného odpuštění trestu, aby odsouzený poskytl rukojemství, nemají práva, vyloučiti pokutu peněžitou z působnosti instituce, neboť, je-li dovoleno, obnos složený na rukojemství míru vrátiti odsouzenému, jenž se byl dobře choval, může býti také zaplacení přírknuté pokuty peněžité odsouzenému prominuto.

Nehledíc ostatně k tomuto důvodu, jest a zůstane zvláštností, když se má těžší trest, za jakýž dlužno považovati vazbu vůči pokutě peněžité, za jistých podmínek odpustiti, kdežto se musí pokutě peněžité bezvýminečně dostáti.

Nikoli zcela bez důvodu uvádí se se stanoviska sociálního proti zavedení instituce v nynější její podobě pochybnost, že z ní chudý menší bude míti prospěch; boháč bude moci snadno zaplatiti pokutu uloženou a bude mu snadno, osvoboditi se od trestu vazby, který by subsidiárně na místo pokuty nastoupiti měl; člověk chudý, jenž není s to pokutu peněžitou složiti, bude musít

*) § 401. ř. tr. rak § 488 ř. tr. něm. a t. d.

nastoupiti vazbu, poněvadž nelze z příčin zákonodárně-technických podmíněné odpouštění trestu rozšířiti také na onen trest vazby, jenž nastoupiti má pro nedobytnost pokuty peněžité na místo této.

Pak-li by soudce, maje volbu mezi pokutou a vazbou, vůči chudému uznal na trest vazby, aby mu poskytl dobrodiní podmíněné slevy trestu, odsouzený by jednak přece „postížen“ byl trestem přísnějším, jednak by měl poklesek, vyskytnuvši se ve lhůtě na osvědčenou povolené, za následek, že by odsouzeného stihl trest vazby, kdežto by byla dle okolností snad pouhá pokuta jako odvěta dostatečná za čin původně spáchaný považována býti mohla.

V případech však, kde dle zákona určuje se pouhá pokuta peněžítá, nemajetný odsouzenec musil by všude buď platiti, buď trest odseděti; tu as nepomohla by mu ani dobrá vůle soudcova, tak že by se v takových případech, dosti zhusta se vyskytujících, nacházel vůči zámožnému odsouzenec vždy v poměru nepříznivém.

Avšak, nehledíce k těmto pochybnostem, za našich dnů zajisté uvážení hodným, máme ještě jiný důvod pro návrh, aby podmíněná sleva trestu i při pokutách peněžitých nastala.

Nikoli podřízený úkol má při nové instituci myšlenka, aby odsouzenec v době na osvědčenou poskytnuté hrozbou, že jinak bude trest za čin spáchaný přisouzený vykonán, varován a zdržován byl před novým trestným činem. Toť zejména při americké a anglické soustavě správně základní myšlenkou, která hledí k polepšení odsouzeného, aby hlavně a to s výsledkem působila proti opilství lehkovážnosti a nechuti ku práci. V tomto směru konala by vyhrůžka, že vyměřená již pokuta peněžítá, zejména citelnější, nastoupí, snad lepší služby, nežli hrozba, že se snad kratší trest vazby vykoná.

Neboť ničím nedovedeme tak konejšivě působiti na vůli a vášně, jako vyhlídkou na ztrátu peněžitou. V prosaické obavě, aby nemusil zaplatiti pokutu uloženou mu pro případ, že by v určité lhůtě spáchal nový zlý skutek, vystřízliví odsouzený tou měrou, že se obava před recidivou ne-li úplně vylučuje, tedy alespoň značně zmenšuje.

Prudkost, hněv, vášně toho, jemuž se podmíněná sleva trestu vazby povolila, snad strhnou jej k novému zlému skutku, pro nějž

poskytnutého již zákonitého dobrodiní opět pozbude; běží-li však o zaplacení značné sumy, vášně a hněv nesnadno se vzmohou, neboť budou, sotva vznikajíce, utlumovány jednoduchým výpočtem, že jest přece jen prospěšnější, podržeti své peníze, nežli odvésti je do státní pokladnice, a nad to vedle škody skliditi také posměch.

Tento důvod, jemuž znalost lidí i pohnutek, které je vodi, neupře jakési oprávněnosti, vedle důvodů již s hora naznačených postačí asi, aby ospravedlnil názor, že dlužno rozšířiti podmíněnou slevu trestu i na pokuty peněžité.

Schvalovati dlužno, že rakouská osnova vylučuje přípustnost soudního výroku ohledně podmíněné slevy trestu, pakliže trvají jisté poměry, pro které se odsouzenec již z předu nezdá býti hodným tohoto dobrodiní.

Kdo nemá stálého bydliště, proti komu jest soudně uznáno na ztenčení práv státních občanů, na přípustnost policejního dohledu aneb nutné pracovny atd., ten nesmí činiti nároků na podmíněnou slevu trestu.

Sporná jest otázka, má-li odsouzení pro přečin vyloučiti pachatele na vždy z dobrodiní podmíněné slevy trestu.*)

Musíme s Lisztem na otázku tuto proti ustanovením rakouské osnovy rozhodně záporně odpověděti. Přečin, k vůli němuž kdokoli odsouzen byl, může býti rovněž tak minimální, jako trest za něj vyměřený — myslíme jen na prostou urážku na cti, v osnově za přečin prohlášenou, a trest v míře 1—2 zlatých — a takové odsouzení mělo by stíženého na do smrti učiniti nehodným slevy trestu? Toť zajisté příliš rigorózní pojetí této instituce.

Naopak zdá se nám býti nespravedlivým, prohlásiti podmíněnou slevu trestu za přístupnou, když odsouzenec *trest vazby* jemu pro přestupek určený skutečně odpykal. Kdo již jednou seděl v trestnici, nemůže činiti nároků na tak daleko sahající ochranu proti opětovnému *zaslouženému* trestu vazby, jako onen, kdo dosud vazbou trestán nebyl.

*) Spisovatel chtěl nepřípustnost takového usnesení obmezenu míti na případy odbytého trestu na svobodě vůbec, nemohl však s dotčným návrhem v poradách výborových proniknouti.

Z tohoto důvodu neměl by též nastoupiti výkon přířknuté vazby již tenkrát, když by odsouzenec ve lhůtě na osvědčenou povolené dopustil se přečinu, nýbrž mělo by se toliko míti zření k trestu proto jemu přířknutému. Byla by to zvláštní věc, kdyby dvěma spolupachatelům trestního činu *A.* a *B.* podmíněná sleva poskytnuta byla, a osoba *A.* této slevy pro pouhou urážku v době určité spáchanou pozbyla, kdežto osoba druhá pro podvod v § 504. osn. aneb pro přestupek podezřelé koupě v § 512. osn. naznačený aneb pro oba tyto trestné činy k několikátýdenní *vazbě* odsouzená by *nemohla* býti přinucena k odpykání původně přířčené vazby!

Otázky processuální, k nimž dán zavedením podmíněné slevy trestu podnět, máme, odporující Lisztovi,*^{*)} za dosti komplikované. Komplikovanost ta vysvětluje se přirozeně tím, že sleva jakéhokoli trestu přepokládá formálně-právní rozsudek, týkající se výkonu trestu, kdežto se tuto žádá výrok o přířknutí slevy trestu, dřív než by výrok o trestu samém formální platnosti nabyl.

Poskytuje se tedy podmíněná sleva trestu do jisté míry in eventum, totiž pro případ, že by rozsudek zůstal netknutý; ježto však z rozsudku co do viny i co do trestu od obou stran může býti si stěžováno, a i výrok o podmíněné slevě trestu sám může býti podroben řízení opravnému, tož objevuje se se stanoviska rakouského práva, podle něhož nám především nutno se řídití, organismus, jež naprosto nelze označiti jako jednoduchý.

Shrňme přehledně všechny ty různé případy, o kterých může býti při tom jednáno:

I. a nejjednodušší případ jest ten, že soud první stolice (soud okresní aneb soudní dvůr) vynese rozsudek zároveň s usnesením o podmíněném prominutí trestu a že strany, pokud se týče žalobce, spokojí se i s rozsudkem i s podmíněným prominutím.

II. případ: Soud první stolice usnese se o slevě trestu, ale odsouzenec není spokojen s rozsudkem. Již zde jsou možny tři eventuality:

a) Je-li soudem první stolice soud okresní, směřuje stížnost odsouzeného proti rozsudku k soudnímu dvoru první stolice; je-li

*) Liszt Kriminalpolitische Aufgaben v časopisu Lisztově sv. X. str. 79.

však soudem první stolice soud sborový (soudní dvůr první stolice), směřuje stížnost odsouzeného buď

b) k vrchnímu zemskému soudu aneb

c) k nejvyššímu soudnímu jako kasačnímu dvoru, podle toho, jde-li o stížnost proti výměře trestu aneb proti formě řízení neb subsumpce případu pod zákon.

III. případ: Soud první stolice usnese se o slevě trestu a odsouzenec spokojí se s výrokem, ale *žalobce*, jemuž přísluší právo stížnosti proti přířknutí podmíněné slevy, hledá pomoci z rozsudku. Zde opět bude dlužno rozeznávati, vychází-li usnesení o přířknutí podmíněné slevy

a) od soudu okresního aneb

b) od soudního dvoru první stolice.

Žalobce si stěžuje na rozsudek

1. u soudního dvoru první stolice (pakliže byl rozhodl v první stolici soud okresní),

2. u vrchního zemského soudu (jde-li o výměru trestu),

3. u nejvyššího soudního jako kasačního dvoru.

IV. případ: Soud první stolice, vynášeje rozsudek, nevyřkl žádné slevy trestu, ale na stížnost proti rozsudku vynese se nový rozsudek

a) od soudního dvoru první stolice, bylo-li v první stolici souzeno soudem okresním,

b) od vrchního zemského soudu, bylo-li se odvoláno proti výměře trestu,

c) od nejvyššího soudního jako kasačního dvoru, byla-li provedena zmateční stížnost proti rozsudku soudního dvoru první stolice.

V. případ: Soud první stolice obžalovaného *propustil*, ale na stížnost proti tomu podanou vynese se rozsudek

a) soudním dvorem první stolice,

b) nejvyšším soudním jako kasačním dvorem.

Všechny tyto otázky vyřídila původní osnova, k níž se v této věci připojil také návrh minoritní ve výboru, následujícími ustanoveními:

Usnesení o odkladu výkonu trestu musí být sděleno při prohlášení rozsudku. Usnášení o odkladu trestu přísluší soudu první stolice a, bylo-li proti rozsudku, byť i jen s jedné strany, užito právního prostředku, onomu soudnímu dvoru, jenž se usnáší o tomto právním prostředku.

Dle obsahu těchto ustanovení jest *každý* soud, jenž vynáší rozsudek, oprávněn, šetře podmínek v § 25. osnovy uvedených, vynéstí zároveň usnesení o odkladu výkonu trestu, čili, jak bychom to my nazvali, usnesení o podmíněném prominutí trestu.

Budou tedy zejména oprávněny vynášeti taková usnesení: Soudy první stolice (soudy okresní neb soudy kollegiální); vrchní zemský soud, pak-li na odvolání proti rozsudku soudního dvoru trest potvrzuje, zvyšuje nebo snižuje; konečně nejvyšší soudní jako kasační dvůr, pak-li jest mu zabývati se s věcí za příčinou zmateční stížnosti podané a provedené proti rozsudku soudního dvoru první stolice.

Každý soud tedy, jenž vynáší rozsudek, může učiniti usnesení, že zároveň povoluje podmíněnou slevu trestu, při čemž jest, nehledě k tomu, učinila-li neb opominula-li učiniti nižší stolice takové usnesení, úplně samostatným; může tudíž na př. vrchní zemský soud trest *zvýšiti* a přece uznati na slevu trestu dříve *nepřičknutou*, nebo může trest snížit a zároveň upustiti od slevy trestu, třeba tato v první stolici přičknuta byla. Přirozeně jest ve spojení s tím ustanovení, že, jakmile užito bylo právního prostředku proti rozsudku, dotčený, současně vynesený výrok, týkající se poskytnutí slevy trestu, ihned se zrušuje.

Působnost slevy trestu jest podmíněna působností trestu, pro nějž tato sleva in concreto byla určena.

Chopí-li se tedy a provede-li odsouzenec právního prostředku proti rozsudku, ohledně jehož mu byla poskytnuta podmíněná sleva trestu, vyvolává tím rozhodnutí nikoli jen o rozsudku proti němu vyneseném, nýbrž i rozhodnutí o slevě trestu jemu současně poskytnuté.

Samostatnou stížností proti usnesení o poskytnutí podmíněné slevy trestu povoluje zákon *jen* žalobci (státnímu zástupci neb soukromému žalobci); o této stížnosti rozhoduje soudní dvůr

první stolice, pak-li usnesení vychází od soudu okresního, po případě vrchní zemský soud.

Pakliže však soudní dvůr první stolice učinil usnesení o podmíněné slevě trestu, proti němuž podává žalobce stížnost, rozhoduje o této stížnosti vrchní zemský soud; kdyby však zároveň *heteroukoli stranou* podána byla zmateční stížnost proti rozsudku, byl by toliko nejvyšší soudní jako kasační dvůr oprávněn, rozhodnouti o stížnosti státního zástupce.

Tato ustanovení změněna jsou po podrobných a velice živých úradách výboru, kterýž, vycházejce z názoru, že soud, který rozhoduje o prominutí trestu, musil se s odsouzeným, se svědky, znalci atd. bezprostředně stýkati, aby si utvořil spolehlivý úsudek o případě, v němž podmíněná sleva trestu poskytnuta býti má, změnil citovaná ustanovení takto:

Usnesení o odkladu výkonu trestu přísluší soudu *první* stolice. Bylo-li proti rozsudku okresního soudu právního prostředku užito a *bylo-li o tomto provedeno odvolací řízení*, přísluší takové usnesení soudnímu dvoru první stolice.

V jiných případech, když bylo o podaném právním prostředku rozhodnuto, ponechává se soudu první stolice usnášení o odkladu výkonu trestu. Žalobci přísluší právo stížnosti proti usnesení o odkladu výkonu trestu. O této stížnosti, kterou dlužno podati během tří dnů po prohlášeném usnesení první stolice, rozhoduje, byl-li rozsudek učiněn soudem okresním, soudní dvůr první stolice, jinak vrchní zemský soud.

Rozdíl mezi citovanými ustanoveními a návrhy menšiny výboru jest následující:

Vynáší-li rozsudek za příčinou spáchaného *přestupku* okresní soud, může on podmíněnou slevu trestu povolit. Podá-li se proti tomuto rozsudku odvolání, stává se podmíněná sleva ipso facto bezpředmětnou a soudní dvůr jako druhá stolice jest tenkrát oprávněn poskytnouti podmíněnou slevu trestu, pakliže se o odvolání, proti rozsudku podaném, před soudním dvorem konalo odvolací řízení ve smyslu § 471 tr. ř. Totéž právo přísluší soudnímu dvoru také tenkrát, když okresní soud podmíněnou slevu trestu nepovolil.

Rovněž jest rozhodovati soudnímu dvoru o stížnosti proti podmíněné slevě okresním soudem povolené.

Nekonalo-li se žádné odvolací řízení před soudním dvorem jakožto druhou stolicí, jest okresní soud oprávněn vysloviti podmíněnou slevu ohledně trestu určeného soudním dvorem jakožto druhou stolicí, při čemž není nijakž praejudikován dřívějším svým rozhodnutím o této otázce.

Byl-li rozsudek vynesena pro zločin aneb přečin soudním dvorem první stolice anebo soudem porotním, má soudní dvůr první stolice, nehledě k tomu, zda-li původně podmíněná sleva poskytnuta byla čili nic, pakli byly odvolání aneb zmateční stížnost proti rozsudku provedeny, po vynesením právoplatném rozsudku o podmíněné slevě trestu rozhodnouti; byla-li však podmíněná sleva trestu soudním dvorem první stolice usnesena a podal-li žalobce *jen* proti tomuto usnesení stížnost, pak rozhoduje o této vrchní zemský soud.

Proti tomuto řízení uvádí zpráva menšiny trestního výboru, že odporuje celé soustavě právních prostředků, když vylučují se vrchní soud a nejvyšší soudní dvůr z oprávněnosti, povolovati podmíněnou slevu trestu.

Námítka taková není odůvodněna, poněvadž k povolování podmíněné slevy trestu bezprostřednost jednání mezi odsouzcem a soudem zdá se býti ne-li naprosto nutnou, tedy zajisté prospěšnou; přece však musíme se po bedlivém uvážení věci vysloviti pro návrh menšiny, poněvadž jsou nepřístojnosti, k nimž by řízení dle návrhů obsažených v osnově výboru dojíti musilo, ještě větší nežli ony, které by z toho pocházely, kdyby soudcové na základě spisův soudních rozhodovali o podmíněné slevě trestu.

První velice závažná obtíž záleží v tom, že, má-li soud první stolice teprve po provedení řízení o opravných prostředcích rozhodovati o přípustnosti podmíněné slevy trestu, takové rozhodnutí postrádá i bezprostředního dojmu události při líčení na soud.

Nezřídka uplyne drahně měsíců, než-li trestný předmět se vyřídí v pořadu právním, a tu by měl soud na základě paměti, průběhem dlouhé doby zeslabené, rozhodnouti o tom, má-li se podmíněná sleva trestu připustiti či má-li se odepráti? A co se

děje, když jednotliví soudcové nezřídka v dlouhých mezidobách — ba i jediný okresní soudce — zemřeli, přesazeni byli neb ochravně, ze služby vystoupili atd.

Další otázka jest, za jakou processuální příčinou soud rozhodovati má ex post o otázce podmíněné slevy trestu. Připouštěti v této věci návrhy stran nezdálo by se býti záhodno, poněvadž se žalobce vzhledem k svému postavení asi málo kdy bude cítiti k návrhu takému pohnuta, odsouzený pak a jeho obhajce zajisté vždy budou činiti takový návrh, čímž nastane namnoze neprospěšné obtěžování, jehož důsledky vážnost a důstojnost instituce nejvíce by trpěla.

Největší komplikace nastaly by vzhledem k tomu, jak se soud první stolice zachová k rozsudku jím samým původně vynesenímu. Pak-li by soudce podmíněnou slevu trestu již dříve byl vyslovil, chtěl by ji i po provedení řízení o opravných prostředcích rád opakovati, a to i tenkrát, když by soud vyšší týž trestní případ přísněji posuzoval, než-li soud první stolice.

Ba co více: soud první stolice byl by snad nezřídka ochoten, dodatečně opravit rozsudek vyššího soudce poskytnutím podmíněné slevy. Dejme na příklad tomu, že soud v první stolici uznal na dvouměsíční vězení, povoluje zároveň podmíněnou slevu trestu; vrchní zemský soud pak shledává přitěžující okolnosti, k nimž dříve nebylo prohlédáno, aneb nejvyšší soudní dvůr shledává skutkovou povahu přísněji trestaného činu a zvyšuje trest na šestiměsíční vězení. Dalo by se psychologicky vysvětliti, kdyby první soudce v takovém případě trval na poskytnutí podmíněné slevy trestu, aby dal účinného výrazu mírnějšímu svému pojetí trestního případu, od něhož jej nemůže rozhodnutí vyššího soudce vždy odvrátiti.

Hůře ještě bylo by, kdyby první soudce původně *nebyl* povolil slevy trestu a nyní měl rozhodnouti, může-li se podmíněná sleva spojití s rozsudkem podstatně *zmírněným*. Zde by asi první soudce, trvaje na původním přísnějším pojetí, poskytnutí podmíněné slevy — aniž by se mu to ve zlé vykládati mohlo — *vždy odepral*, kdežto by snad vyšší soudce nakloněn byl mírnějšímu výkladu povolením podmíněné slevy.

Uvedení návrhu menšiny trestního výboru dlužno před ustanovením osnovy většinou výboru přijaté přednost dáti při takém

stavu věci a vzhledem k zřetelnému znění § 25 osnovy tr. zák., jenž zcela všeobecně soud zmocňuje a jemu za povinnost ukládá, podmíněnou slevu povolit, pak-li že toho poměry trestního případu vyžadují, jelikož poskytnutí slevy náleží k ocenění trestnosti činu.

Osnova nového rakouského trestního zákona připustila řízení o opravných prostředcích také co do onoho rozhodnutí, jímž po uplynutí lhůty na osvědčenou poskytnuté vyslovuje se, že trest vazby přírčený uhasl.

Ustanovením shora naznačeným dlužno přisvědčiti: mohou se vyskytnouti neshody, týkající se vypršení doby na osvědčenou, týkající se splnění podmínek, které ospravedlňují požadavek, aby oběma stranám, státnímu zástupci i odsouzenému, právní prostředek stížnosti přirknut byl.

Rovněž se dává odsouzenému právo stížností proti usnesení, jímž se má ve lhůtě na osvědčenou trest přes to vykonati, že byl vyřknut odklad trestu.

Tomuto ustanovení však nemůžeme přisvědčiti, poněvadž v této příčině soud nemůže snadno zneužití své moci a poněvadž povolení takového právního prostředku může dátí podnět k zdržování dotyčného řízení a k obtěžování soudů.

Vážnost pohrůžky, že trest na svobodě právoplatně vyřknutý se vykoná, vyžaduje okamžitého donucení k odbytí trestu, jakmile se zjistí, že odsouzenec ve lhůtě jemu na osvědčenou poskytnuté dopustil se zločinu aneb přečinu. Nelze uhadnouti, jaká by mohla příslušet námítka v tomto případě odsouzenému proti usnesení, které jest přirozeným důsledkem původního, toliko podmíněného odkladu trestu. Zákony jiných zemí neznají takové hypertrofie řízení o opravných prostředcích, a toto řízení nedá se naprosto uvésti v soulad se zásadou instituce a se základní myšlenkou podmíněného odsouzení.

Závěrečné ustanovení čl. XLII. osnovy ustanovuje, že trvá v platnosti usnesení, jímž se prominutí trestu vyslovilo, byť by později na jevo vyšlo, že odsouzený v době rozsudkem určené se zločinu aneb přečinu byl dopustil. Toto zákonité ustanovení zdá se býti zbytečným, poněvadž právoplatnost takového usnesení vylučuje přípustnost pozdějšího zrušení, leč můžeme se k vůli

odstranění každé theoretické pochybnosti s takovým ustanovením spokojiti. Že se poskytuje soukromému žalobci právo stížností proti usnesení o odkladu trestu, jest odůvodněno tím, že soukromému žalobci též přináleží stížnost proti výroku o trestu, poněvadž má trest odčiniti zlo jemu učiněné. Připouštění podmíněného odkladu trestu v případech soukromé žaloby doporučuje se v zájmu uraženého sama, jenž nabude takovým rozsudkem častěji větší ochrany proti opakování zla, nežli potrestáním, kteréž odsouzeného po případech dráždí a rozhořčuje a k novým skutkům proti škodujícímu směřujícím dosti často podněcuje.

ÚK PrF MU

3129S14318

5-15-5